

SO-IX.520.3.2022.ŁJ

Gdańsk, dnia 7 listopada 2022 r.

Nadleśnictwo Woziwoda

Woziwoda 3

89-504 Legbąd

DECYZJA

Na podstawie art. 104 § 1 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 roku Kodeks postępowania administracyjnego (tj. – Dz. U. z 2021 r., poz. 735, 1491, 2052, z 2022 r. poz. 1301) oraz art. 5b ust. 1 i 2 ustawy z dnia 1 kwietnia 2016 r. o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy jednostek organizacyjnych, jednostek pomocniczych gminy, budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz pomniki (tj. – Dz. U. z 2018 r. poz. 1103), działając z urzędu

- 1. Nakładam na Nadleśnictwo Woziwoda obowiązek usunięcia pomnika ku czci „spadochroniarzy Wojska Polskiego i partyzantów z grupy Wołga, w postaci kamiennego obelisku z tablicą inskrypcyjną, zlokalizowanego w lesie, w pobliżu miejscowości Bagna, Kameron, Ostrowite (gm. Czersk).**
- 2. Realizacja obowiązku usunięcia pomnika powinna nastąpić poprzez jego rozebranie.**

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 22 czerwca 2017 r. o zmianie ustawy o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej (Dz. U. z 2017 r. poz. 1389 ze zm.) właściciel lub użytkownik wieczysty nieruchomości, na której w dniu wejścia w życie ustawy znajduje się pomnik upamiętniający osoby, organizacje, wydarzenia lub daty symbolizujące komunizm

lub inny ustrój totalitarny lub propagujący taki ustrój w inny sposób, usuwa ten pomnik w terminie do dnia 31 marca 2018 r.

Jak ustalił Wojewoda Pomorski w ramach prowadzonego postępowania, na terenie należącym do Skarbu Państwa (we władaniu Lasów Państwowych – Nadleśnictwo Woziwoda), w Leśnictwie Dąbki, działka nr 100LP, w pobliżu m. Bagna, Kamron, Ostrowite (gm. Czersk), znajduje się pomnik ku czci spadochroniarzy polskich i radzieckich, w formie kamiennego obelisku z tablicą inskrypcyjną, na której widnieje napis „W tym lesie 22.12.1944. oddział WP i partyzanci z grupy Wołga ppor. Jana Miętkiego „Wirski” stoczyła 6 godzinny bój z hitlerowską żandarmerią i oddziałami SS”.

Zgodnie z opinią Instytutu Pamięci Narodowej-Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu z dnia 14 września 2022 r., sygn.. BUWIII – 941-39(2)/22 – opinia została przekazana także stronie – omawiany pomnik nie spełnia warunków o których mowa w art. 5a ust. 1 ustawy o zakazie propagowania komunizmu i podlega usunięciu. W opinii tej stwierdzono m.in., *pomnik [...] ma w sposób oczywisty zachować dla potomnych pamięć o partyzantach komunistycznych, którzy podlegali sowieckiemu dowództwu i nie wchodzili w skład polskich sił zbrojnych, podlegających jednemu, legalnemu w czasie okupacji Polski – Rządowi RP na uchodźstwie. Wobec przytoczonych faktów historycznych, nie ulega wątpliwości, że pomnik symbolizuje komunizm [...] i powinien ulec usunięciu.*

Wojewoda podziela opinię wyrażoną przez Instytut Pamięci Narodowej. Po pierwsze, żadnych wątpliwości nie budzą okoliczności posadowienia pomnika. Zgodnie z *Przewodnikiem po upamiętnionych miejscach walk i męczeństwa*, opracowanym przez Radę Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa (Warszawa 1988 r.), rzeczony pomnik postawiono w miejscu, w którym odbyła się potyczka partyzantów polskich i radzieckich z siłami niemieckimi. W literaturze przedmiotu nie ma informacji na temat poległych w potyczce. Dominuje wersja, że w bitwie po stronie partyzantów było jedynie dwóch rannych (z ogólnej liczby 20 uczestniczących w walce). Bezsprzeczne jest zatem, że obelisk **upamiętnia miejsce walki** (tak zapisano w *Przewodniku*) i nie jest mogiłą.

Po drugie, antypolski charakter działalności sowieckich grup zwiadowczych (często rekrutujących się z żołnierzy polskiego pochodzenia) jest dobrze zbadany i udokumentowany. Nadrzędnym zadaniem takich oddziałów było zbieranie informacji przydatnych w zwalczaniu polskich formacji zbrojnych i organizacji niepodległościowych. Gloryfikowanie

„męczeństwa” zwiadowców radzieckich było celowym zabiegiem propagandowym władz komunistycznych. Było także przejawem niesuwerenności Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej oraz jej podporządkowania Moskwie. Stawianie pomników żołnierzom i partyzantom radzieckim wpisywało się w szerszy nurt polityki „wdzięczności” oraz mitologię „wyzwolenia” i „braterstwa broni”. Dalsze trwanie tej symboliki w polskiej przestrzeni publicznej nie znajduje żadnego uzasadnienia.

Po trzecie, symboliczne oddziaływanie pomnika nie budzi wątpliwości. Intencją autorów pomnika było upamiętnienie działań grup wywiadowczych. Przynależność narodowa członków danej grupy jest przy tym bez znaczenia. Faktem jest, że podlegały one dowództwu Armii Czerwonej i realizowały wolę komunistycznego kierownictwa Związku Radzieckiego. Oczywistym jest, jak to podkreślono w opinii IPN, że upamiętnienie należy rozumieć słownikowo, jako utrwalenie w pamięci. Zachowanie w zbiorowej pamięci dokonań spadochroniarzy radzieckich, działających na terenie Polski w latach 1944-1945 jako *de facto* awangarda władzy komunistycznej, nie może być ocenione inaczej niż jako propagowanie komunizmu.

Rolę symboli w kulturze doskonale opisał wybitny badacz kultury Jurij Łotman. Wskazał on, że człowiek za pomocą języka i symboli (takich jak pomniki) tworzy przestrzenny obraz świata, w którym zawiera się pewne uniwersum mitologiczne (*Uniwersum umysłu – Semiotyczna teoria kultury*, Gdańsk 2008 r.). Znaki i symbole tworzą kanał komunikacji między nadawcą (autorem pomnika) a odbiorcą (społeczeństwem). Kształtowana w ten sposób *semiosfera* wpływa bezpośrednio na postawy ludzkie i formuje system wartości. Istniejące w przestrzeni publicznej znaki i symbole, wraz z promowanymi przez nie normami przenikają do świadomości jako *bezpieczne* i *powszechne*. Zatem z semiotycznego punktu widzenia, sama obecność wystawionego na widok publiczny obiektu odwołującego się do władzy komunistycznej jest w zasadzie równoznaczna z *propagowaniem* komunizmu. Drugorzędne przy tym jest, czy społeczność lokalna uważa, że dany pomnik propaguje komunizm, czy też nie. Kluczowa jest bowiem intencja jego pomysłodawców, czyli autorów komunikatu.

Należy przy tym podkreślić, że stan zachowania pomnika nie pozostawia złudzeń co do jego społecznego odbioru. Pomnik jest porośnięty i popękany, tablica z inskrypcją nosi ślady aktów wandalizmu. Nie ulega wątpliwości, że pomnik nie cieszy się społecznym uznaniem i nie jest otoczony jakąś szczególną troską.

Ponieważ nałożony ustawą na Lasy Państwowe – Nadleśnictwo Woziwoda obowiązek usunięcia pomnika nie został zrealizowany w wyznaczonym ustawą terminie i Wojewoda Pomorski nie otrzymał od strony żadnej informacji o podjęciu jakichkolwiek działań nakierowanych na wykonanie tego obowiązku, działając z urzędu, na podstawie ustawy z dnia 1 kwietnia 2016 r. o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy jednostek organizacyjnych, jednostek pomocniczych gminy, budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz pomniki nakazał usunięcie pomnika.

Z treści art. 5b tejże ustawy wynika, że

1. Wojewoda, w drodze decyzji, nakazuje właścicielowi albo użytkownikowi wieczystemu nieruchomości, na której znajduje się pomnik, który nie spełnia warunków określonych w art. 5a ust. 1, usunięcie tego pomnika.
2. Wydanie decyzji o usunięciu pomnika wymaga opinii Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu potwierdzającej, że pomnik nie spełnia warunków określonych w art. 5a ust. 1. Przepis art.2 ust. 3 zdanie pierwsze stosuje się odpowiednio.
3. Organem wyższego stopnia w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. –Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2017 r. poz. 1257 oraz z 2018 r. poz. 149 i 650) w stosunku do wojewody w sprawach o usunięcie pomnika jest minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.
4. Koszty usunięcia pomnika ponosi właściciel albo użytkownik wieczysty nieruchomości, na której znajduje się pomnik.

Ustalając sposób realizacji obowiązku wojewoda uwzględnił rodzaj, wielkość i położenie pomnika na nieruchomości oraz osiągnięcie celów ustawy, jak również stanowisko Głównego Inspektora Nadzoru Budowlanego, wyrażone w piśmie z dnia 12 marca 2018 r., zgodnie z którym *wykonanie wynikającego z mocy prawa nakazu usunięcia pomnika (o którym mowa w art. 3 ust. 1 ustawy o zmianie ustawy o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej) nie wymaga ani uzyskania decyzji o pozwoleniu na rozbiórkę, ani dokonania zgłoszenia.*

Również wydawany przez wojewodę (na podstawie art. 5b ust. 1 ustawy o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy jednostek

organizacyjnych, jednostek pomocniczych gminy, budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz pomniki) nakaz usunięcia pomnika stanowi samoistną podstawę. Tym samym właściciel i użytkownik nieruchomości, na której znajduje się pomnik, nie jest zobowiązany uzyskać dodatkowo pozwolenia na rozbiórkę pomnika ani dokonać zgłoszenia w tym zakresie.

W związku z powyższym orzeczono jak w sentencji.

POUCZENIE

Po upływie 90 dni od dnia doręczenia niniejszej decyzji Wojewoda Pomorski sprawdzi wykonanie obowiązku i w przypadku braku jego realizacji podejmie działania na podstawie ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (tj. – Dz. U. z 2022 r. poz. 479, 1301).

Od niniejszej decyzji przysługuje prawo odwołania do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w Warszawie za pośrednictwem organu, który wydał decyzję w terminie 14 dni od daty jej doręczenia.

W trakcie biegu terminu do wniesienia odwołania strona może zrzec się prawa do wniesienia odwołania wobec organu administracji publicznej, który wydał decyzję. Z dniem doręczenia organowi administracji publicznej oświadczenia o zrzeczeniu się prawa do wniesienia odwołania przez ostatnią ze stron postępowania, decyzja staje się ostateczna i prawomocna. Nie jest możliwe skuteczne cofnięcie oświadczenia o zrzeczeniu się prawa do wniesienia odwołania.

Otrzymują:

1. Adresat
2. Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Toruniu
3. Oddział IPN w Gdańsku
4. a/a

WOJEWODA POMORSKI
Dariusz Drelich